

Snješka
Knežević

Fedor Kritovac

(22. 8. 1938. – 28. 1. 2011.)

→ Kritovac i
Nada Premerl
na simpoziju
o industrijskoj
baštini u
Muzeju grada
Zagreba u
travnju 2010.

Iznimno – zato što smo bili vršnjaci i poznavali se iz studentskih, ako ne i školskih dana, dopuštam sebi ovom prigodom da govorim u prvom licu i osobno, ne faktografski. Uostalom o Kritovcu je pošto je napustio ovaj svijet rečeno mnogo i sve što se očekuje; iznesena biografija, gotovo potpuna bibliografija, pokazan niz slika: on, njegove fotografije, karikature, instalacije, faksimili članaka... a komemoracijski skup u Društvu arhitekata Zagreba, sazvan na brzinu, posvjedočio koliko su ga cijenili, kako doživljavali. Ponovno sam se uvjerila koliko je bio višedimenzionalan, druželjubiv

i znatiželjan, spreman za svaki izazov, žedan informacije, inovacije, znanja... Nije me iznenadilo nego obradovalo, što je uspostavio veze s nekim novim licima, koje nisam osjetila bliskima kad sam ih ne baš davno upoznala... možda nepravедno.

Kritovac je otkako ga poznajem, a ne sjećam se jesmo li se uopće ikada formalno upoznali i kad smo se počeli pozdravljati, bio naglašen sklon razgovoru. Intelektualizam mu nije priječio da bude otvoren i ljubazan, da pita i odgovara, a podjednako su ga interesirali ljudi i stvari. Sve bi sažimao, postavljao u svoj vrijednosni sustav, ali u sudu, ocjeni

i procjeni nije bio apodiktičan, a ako, onda samo u ekstremnim situacijama kad je to bilo nužno. Bio je sklon razmotriti problem u punoj kompleksnosti, ali nije se sustezao isticati svoje prioritete. Rijetko se kad razljutio, a pamtim da sam ga znala iritirati isključivošću i inzistiranjem, što nije podnosio. Štoviše, bio je spreman rasplitati temu, upućivati na drukčija očista, što mi se u mnogim situacijama u kojima smo se morali opredjeljivati činilo relativiziranjem i odugovlačenjem. I u našoj posljednjoj polemici, na tribini o problemima Gornjega grada u organizaciji Urbanfesta u jesen 2010. godine, bilo je povišenih tonova, iako smo neupitno bili suglasni o glavnome. I tada je bio dosljedan; nije htio da se u drugi plan stavi ono što mu je bila postojana preokupacija: participacija građana u pitanjima grada, obnove itd., što tom prigodom i nije bilo upitno. "Dokle ćete me poučavati, Fedor?" rekla sam kad smo se opraštali. Ali njemu nije bilo do poučavanja nego do objektivnosti, što sam oduvijek znala.

Fedor Kritovac bio je izuzetno obrazovan, stalno je učio i širio svoj horizont, a napose ga je zanimalo sve novo. Već kao mlad posvjedočio je svoj avangardizam kad se na svom prvom radnom mjestu, u Centru za industrijsko oblikovanje, okrenuo teoriji dizajna i vizualnih medija, poslije urbanizma, a nadalje urbanoj sociologiji, u čemu je potkraj 1970-ih stekao niz zainteresiranih partnera za dijalog, kojima je ostao odan, bez obzira

na sve što nas je snalazilo, napose devedesetih. Oni će se sjetiti "kabarea Voltaire" koji se subotom, nešto poslije podneva, okupljao u Maloj kavani na Jelačićevu trgu i bio nezaobilaznim punktom. Tko sve nije dolazio tamo? Od prijatelja do suputnika i namjernika... bila je to scena, klub... za svakoga nešto.

Ali Kritovac je iznenađivao stalnim širenjem aktivnosti i angažmana. Neki su tek usput registrirali da je bio izvrstan karikaturist, što je upućivalo na ne baš izraženu dimenziju njegova bića, koju je inače izražavao odmjerenom distancom i diskretnom ironijom, vrlo rijetko sarkazmom. Da je bio plodan pisac i britak kritičar, to smo svi znali, ali ne i za njegove umjetničke talente. Galerija Modulator postala je za njega locus koji se profilirao i njegovim udjelom. I tu je pokazao svoj smisao za komorno, mogućnost da se izrazi ciljanim izborom i detaljem. Njegove su izložbe upućivale za važnost detalja i njegovog prividno marginalnog udjela u ukupnosti kulture.

Kritovac je u punom opsegu bio urbana figura: *flâneur* koji vidi, gleda i zapaža, erudit koji sve zna staviti na pravo mjesto, građanin kritična uma i toplog srca. Na asfaltu on se osjećao kod kuće, iako se povremeno utjecao Mediteranu koji se tako raskošno posreduje na Orebiću, gdje je provodio ljeta. Bit će čudno što ga nema na svim tim mjestima, koja ga pamte po tome kakav je bio i što im je dao. x